

PÁPEŽ-4

Františkov príhovor v katedrále.

Drahí bratia biskupi, drahí kňazi, rehoľníčky, rehoľníci a seminaristi, drahí katechéti, sestry a bratia, dobrý deň!

Srdečne vás pozdravujem a ďakujem Mons. Stanislavovi Zvolenskému za jeho slová. Ďakujem za pozvanie, aby som sa **cítil ako doma**: prichádzam k vám **ako váš brat**, a preto sa **cítim ako jeden z vás**. Som tu, aby som s vami **zdieľal vašu cestu**-toto je úlohou biskupa, čiže pápeža, **vaše otázky, očakávania a nádeje tejto cirkvi a tejto krajiny**.

A keď už hovoríme o krajine, práve som pani prezidentke povedal, že **Slovensko je báseň! Zdieľanie**, to bol **štýl prvej kresťanskej komunity: jednomyseľne zotrvali na modlitbách, kráčali spoločne** (porov. Sk 1,12-14). **Aj sa hádali, ale kráčali spoločne**.

To je **prvá vec, ktorú potrebujeme: Cirkev**, ktorá **kráča spolu** a **prechádza po cestách života s horiacou fakľou evanjelia**.

- Cirkev nie je pevnosťou, nie je mocenskou štruktúrou či **hradom**, ktorý je postavený na návrší, hľadiaci zhora na svet s odstupom a vystačí si sám.
- Tu v Bratislave hrad už je a je krásny. Ale **Cirkev je spoločenstvo, ktoré túži pritiahnúť ku Kristovi cez radosť evanjelia-nie je hrad**; je kvasom, z ktorého sa vytvára **Kráľovstvo lásky a pokoja** v ceste sveta. Prosím vás, **nepodľahnime pokušeniu okázalej nádhery a svetskej veľkoleposti!**
- **Cirkev musí byť pokorná**, ako bol pokorný Ježiš, ktorý sa zriekol všetkého (*teol.: úplné vnútorné vyprázdnenie) a stal sa chudobným, aby nás obohatil (porov. 2 Kor 8,9): **prišiel, aby prebýval medzi nami a vyliečil naše zranené človečenstvo**.
- Aká krásna je **pokorná Cirkev**, ktorá sa **neoddeľuje od sveta a nepozera na život s odstupom, ale žije v jeho vnútri**. **Žiť vnútri**-nezabudnime na to: **zdieľať, kráčať spolu, prijímať otázky a očakávania ľudí**. Toto nám pomáha **oslobodiť sa od zameranosti na seba samých**: centrom Cirkvi... Kto je centrom Cirkvi? To nie je Cirkev!
- A keď sa Cirkev pozerá len na samu seba, skončí ako žena v evanjeliu: zhrbená, hľadiaca na svoj pupok (porov. Lk 13, 10-13). **Stredom Cirkvi nie je ona sama!** Zanechajme prílišné starosti o samých seba, o naše štruktúry či o to, ako sa spoločnosť na nás pozerá.
- A to nás nakoniec privedie k „teológii líčenia“... Ako sa lepšie nalíčiť...? **Ponorme sa radšej do skutočného života ľudí, reálneho života ľudí a položme si túto otázku: aké sú potreby a duchovné očakávania nášho ľudu? Čo očakávame od Cirkvi?** Zdá sa mi dôležité snažiť sa odpovedať na tieto otázky a prichádzajú mi na um **tri slová**.

Prvé slovo je **sloboda**.

- **Bez slobody niet pravej ľudskosti, pretože ľudská bytosť bola stvorená slobodná a nato, aby zostala slobodná**. Dramatické obdobia dejín vašej krajiny sú veľkým ponaučením: **keď bola sloboda zranená, zneuctená a zabitá, ľudskosť bola zdegradovaná a vzniesli sa búrky násillia, nátlaku a odňatia práv**.
- Zároveň **sloboda však nie je automatickým výdobytkom, ktorý sa nemení a zostáva raz a navždy**. Nie! Sloboda je vždy cestou, niekedy ťažkou, ktorú treba neustále obnovovať, bojovať za ňu každý deň.

- Na to, aby sme mali **skutočnú slobodu**, nestačí, aby sme boli slobodní na vonkajšej rovine alebo v spoločenských štruktúrach. Sloboda nás priamo volá k zodpovednosti za svoje rozhodnutia, k rozlišovaniu, k tomu, aby sme rozvíjali životné procesy. Toto je náročné a máme z toho strach.
- Niekedy je jednoduchšie nenechať sa vyprovokovať konkrétnymi situáciami a kráčať ďalej tak, že opakujeme minulosť, bez srdca, bez rizika voľby: radšej sa vliecť životom a robiť to, o čom druhí rozhodujú za nás-možno dav alebo verejná mienka, alebo veci, ktoré nám médiá predávajú. To nie je dobré. A dnes často robíme veci, o ktorých za nás rozhodujú médiá. A stratíte slobodu.
- Pripomeňme si dejiny izraelského národa: trpeli za tyranskej vlády faraóna, boli otrokmi; potom ich Pán vyslobodil, ale nato, aby dosiahli skutočnú slobodu-nielen od nepriateľov, museli prejsť púšťou, teda namáhavou cestou. A začali premýšľať: „Neviem, či nám nebolo lepšie predtým; mali sme na jedenie aspoň cibuľu...“.
- Je to veľké pokušenie: radšej trochu cibule než námaha a riziko súvisiace so slobodou. To je jedno z pokušení. Včera som v rozhovore s ekumenickou skupinou spomínal Dostojevského „Veľkého inkvizítora“.
- Kristus sa v tajnosti vracia na zem a inkvizítor mu vyčíta, že dal ľuďom slobodu. Stačí kúsok chleba a niečoho iného; stačí kúsok chleba a niečo iné. Stále to pokušenie, pokušenie cibule. Radšej trochu cibule a chleba ako námaha a riziko slobody. Nechávam na vás, aby ste sa nad týmito vecami zamysleli.
- Niekedy nás táto predstava ohrozuje aj v Cirkvi: radšej mať všetko vopred stanovené, zákony, ktoré treba dodržať, bezpečnosť a uniformnosť, než byť zodpovední a dospelí kresťania, ktorí myslia, pýtajú sa vlastného svedomia a vedia aj spochybníť svoje predstavy. Mať všetko regulované je začiatkom kazuistickej morálky.
- V duchovnom a cirkevnom živote máme pokušenie hľadať falošný pokoj, ktorý nám zaručuje bezproblémový stav, namiesto evanjeliového ohňa, ktorý nás znepokojuje, ktorý nás premieňa.
- Bezpečná egyptská cibuľa je pohodlnejšia ako neznáme púšte. Avšak Cirkvi, ktorá nedáva priestor dobrodružstvu slobody-aj v duchovnom živote, hrozí to, že sa stane rigidnou a zatvorenou.
- Niektorí sú na to možno zvyknutí; ale mnohých iných, najmä v mladších generáciách, neláka ponuka viery, ktorá im nenechá vnútornú slobodu, nepríťahuje ich Cirkev, kde musia všetci rovnako myslieť a slepo poslúchať.
- Moji drahí, **nebojte sa formovať ľudí** tak, aby mali **zrelý a slobodný vzťah k Bohu**. Dôležitý je tento vzťah. Budeme mať možno pocit, že nemáme všetko pod kontrolou a že strácame silu a autoritu, ale **Kristova Cirkev nechce ovládať svedomie a obsadiť miesta; chce byť „fontánou“ nádeje v živote ľudí**. Je to riziko. Je to výzva.
- Hovorím to predovšetkým pastierom: vy vykonávate službu v krajine, kde sa mnohé veci rýchlo zmenili a kde sa spustili mnohé demokratické procesy, ale **sloboda je ešte stále krehká. Je krehkou predovšetkým v srdci a v mysli ľudí**.
- Preto vás povzbudzujem, **aby ste ich formovali k slobode od rigidnej religiozity**. Vyjsť z tohoto a **nechajte ich rásť v slobode!** Nech sa nik ne cítí utláčaný, ale každý nech má možnosť objaviť slobodu evanjelia a postupne vstúpiť do vzťahu s Bohom; a to s dôverou človeka, ktorý vie, že pred ním si môže niesť svoj príbeh a svoje rany bez strachu a bez pretvárok, bez starostí o to, aby sme museli obhájiť svoj obraz.

- Aby sme dokázali povedať: „Som hriešnik“, ale aby sme to povedali úprimne, **nie aby sme sa bili do prs a ďalej verili, že sme spravodliví. Sloboda. Nech je evanjeliová zvesť oslobodzujúca a nikdy nie utláčajúca. A nech je Cirkev znakom slobody a prijatia!**
- Som si istý, že sa nikdy nedozvieme, odkiaľ to pochádza. Poviem vám niečo, čo sa stalo pred nejakým časom. Ide o **list od biskupa**, v ktorom hovorí o nunciovi. Povedal: „No, boli sme 400 rokov pod Turkami a trpeli sme. Potom 50 rokov pod komunistami a trpeli sme. Ale sedem rokov s týmto nunciom bolo horších ako obe tieto veci!“ Niekedy sa sám seba pýtam: **koľko ľudí môže povedať to isté o svojom biskupovi alebo farárovi? Koľko ľudí? Nie, bez slobody, bez otcovstva to nejde.**

Druhé slovo je **tvorivosť**.

- Ste deťmi **veľkej tradície**. Vaša náboženská skúsenosť má pôvod v kázaní a v službe žiarivých osobností sv. Cyrila a Metoda.
- Oni nás učia, že evanjelizácia nie je nikdy jednoduchým opakovaním minulosti. Radosťou evanjelia je vždy Kristus, ale cesty, ktorými sa táto radostná zvesť má šíriť časom a dejinami, sú rozdielne. **Cesty sú všetky rozdielne.**
- Cyril a Metod kráčali spolu po týchto končinách európskeho kontinentu a zapálení túžbou po ohlasovaní evanjelia vymysleli **novú abecedu**, aby mohli preložiť Bibliu, liturgické texty a kresťanskú náuku. Tak sa stali **apoštolmi inkulturácie viery tu u vás**. Vymysleli **nové jazyky** na šírenie evanjelia; boli tvoriví v pretlmočení kresťanského posolstva; boli tak blízko ľudu, s ktorým sa stretali, že sa naučili rozprávať jeho jazykom a prijali jeho kultúru.
- Nepotrebuje toto isté aj dnešné Slovensko? Pýtam sa. **Nie je azda toto najurgentnejšou úlohou Cirkvi pri dnešných európskych národoch: vymyslieť nové „abecedy“, aby zvestovala vieru? V pozadí máme bohatú kresťanskú tradíciu. V myšli mnohých ľudí je, žiaľ, táto tradícia dnes len v spomienkach na minulosť, ktorá už nehovorí a neposkytuje orientáciu pri životných rozhodnutiach.**
- **Zoči voči strate zmyslu pre Boha a radosti viery nepomôžu náreky; neosoží nám zabarikádovať sa v pevnosti obranného katolicizmu, súdiť a obviňovať zlý svet. Potrebujeme tvorivosť evanjelia. Dajme pozor! Evanjelium ešte nie je uzavreté, je otvorené! Je v platnosti, je v platnosti, pokračuje.**
- Spomeňme si na tých mužov, ktorí chceli priniesť ochrnutého človeka až k Ježišovi, ale nebolo miesta ani predo dvermi. Odkryli strechu a otvorom spustili lôžko, na ktorom ležal ochrnutý (porov. Mk 2,1-5). **Boli tvoriví! Tvárou v tvár ťažkostiam – „Ale ako to urobíme?“ .... „Ach, urobme to!“ – tvárou v tvár generácii, ktorá možno neverí, ktorá stratila zmysel pre vieru alebo ktorá zredukovala vieru na zvyk či viac-menej prijateľnú kultúru, skúsme otvoriť dieru a byť kreatívni! Sloboda, kreativita...**
- Aké krásne, keď vieme **nájsť nové cesty, spôsoby a jazyky** na zvestovanie evanjelia! A my si môžeme pomôcť ľudskou **tvorivosťou**, každý z nás má aj túto možnosť, ale veľkým kreatívcom je Duch Svätý! On je ten, kto nás nabáda k tvorivosti! Ak svojím kázaním a svojou pastoráciou už nedokážeme vojsť dnu bežnou cestou, snažme sa otvoriť iné priestory; skúsme inými cestami.

Tretie slovo je **kázanie**.

- Ktosi mi povedal, že v *Evangelii gaudium* som sa príliš zastavil pri homílii, pretože je to jeden z problémov tejto doby. Áno, **homília nie je sviatosť**, ako tvrdili niektorí protestanti, ale **je to svätenina!**
- Nie je pôstnym kázaním, nie, je to niečo iné. Je v srdci eucharistie. **A myslíte na veriaciach, ktorí musia počúvať homílie trvajúce 40 minút, 50 minút, na témy, ktorým nerozumejú, ktoré sa ich**

nedotýkajú... Prosím vás, kňazi a biskupi, dobre si premyslite, ako pripraviť homíliu, ako ju urobiť, aby ste mali kontakt s ľuďmi a aby sa nechali inšpirovať biblickým textom.

- Homília by zvyčajne nemala byť dlhšia ako **desať minút**, pretože ľudia **po ôsmich minútach strácajú pozornosť**, s výnimkou ak je veľmi zaujímavá. Čas by však mal byť 10-15 minút, nie viac. Jeden môj profesor homiletiky hovorieval, že homília musí mať **vnútornú súdržnosť: myšlienku, obraz a cit**; aby ľudia odchádzali s myšlienkou, obrazom a niečím, čo pohlo ich srdce.
- Také jednoduché je ohlasovanie evanjelia! A tak kázal, že Ježiš berie vtáky, berie polia, berie toto... konkrétne veci, ale aby ľudia rozumeli. Prepáčte, ak sa k tomu vrátim, ale znepokojuje ma to... [potlesk] Dovolím si zlomyseľnosť: potlesk začali rehoľné sestry, ktoré sú obeťami našich homílií!
- Cyril a Metod otvorili túto novú kreativitu, tak urobili a hovoria nám toto: **Evanjelium nemôže rásť, pokiaľ nie je zakorenené v kultúre národa, t. j. v jeho symboloch, otázkach, slovách a postojoch.**
- Obaja bratia museli čeliť mnohým prekážkam a boli prenasledovaní. Veď to viete. Boli obvinení z herézy, lebo sa opovážili prekladať jazyk viery. Toto je ideológia, ktorá sa rodí z pokušenia mať veci uniformné.
- **Za snahou chcieť byť uniformný sa skrýva ideológia. Evanjelizácia je však procesom inkulturácie: je úrodným semenom novosti; je novosťou Ducha, ktorý všetko obnovuje.** „Roľník seje,“ povie Ježiš, „potom ide domov a spí.“
- On nevstáva, aby videl, či rastie, či klíči... **To Boh dáva rásť.** V tomto zmysle **život príliš nekontrolujte: nechajte život rásť**, ako to robili Cyril a Metod. **Je na nás, aby sme dobre zasiali a starali sa oň ako otcovia.** Roľník sa stará, ale nechodí každý deň na kontrolu, aby videl, ako rastie. Ak to robí, zabije rastlinu.

Sloboda, kreativita a dialóg

- Cirkev, ktorá formuje ľudí v zmysle **vnútornej a zodpovednej slobody** a ktorá **vie byť tvorivá** ponoriac sa do dejín a kultúry, je tiež Cirkvou, ktorá **vie viesť dialóg so svetom**, s tými, ktorí vyznávajú Krista, hoci nie sú „naši ľudia“; s tými, **ktorí kráčajú namáhavou cestou duchovného hľadania; a tiež s tými, ktorí neveria.**
- Nie je selektívny, nie je to dialóg s malou skupinou, ale so všetkými: s veriacimi, s tými, ktorí sa usilujú o svätosť, s vlažnými a s neveriacimi. **Hovorí s každým.**
- Je to Cirkev, ktorá-podľa príkladu Cyrila a Metoda-pevne spája Východ a Západ, s ich rozličnými tradíciami a citlivosťou. Je to spoločenstvo, ktoré zvestovaním evanjelia lásky vytvára spoločenstvo, **priateľstvo a dialóg medzi veriacimi, medzi rôznymi vierovyznaniami a medzi národmi.**
- **Jednota, spoločenstvo a dialóg** sú vždy krehké, najmä vtedy, keď máme za sebou bolestné dejiny, ktoré zanechali jazvy. **Spomienky na zranenia môžu nechať skĺznuť k zatrpknutosti, nedôvere, ba aj opovrhnutiu; a podnecujú nás, aby sme sa oddeľovali ohradami od tých, ktorí sú iní ako my.**
- Rany však môžu byť aj priechodmi či otvormi, cez ktoré napodobňujúc rany nášho Pána umožňujú priechodu Božieho milosrdenstva. Jeho milosti, ktorá mení životy a robí z nás šíriteľov pokoja a zmierenia. Viem, že máte príslovie: „Kto do teba kameňom, ty doňho chlebom“. Toto nás inšpiruje.

- Je to veľmi evanjeliové! Je to Ježišova výzva, **aby sme prerušili začarovaný a ničivý kruh násilia, aby sme nastavili druhé líce tomu, kto udiera, aby sme dobrom premáhali zlo** (porov. Rim 12,21).
- Zaujala ma jedna udalosť zo života **kardinála Korca**. Bol to jezuitský kardinál, bol prenasledovaný režimom, uväznený a nútený tvrdo pracovať, až ochorel. Keď prišiel do Ríma pri príležitosti Jubilea v roku 2000, išiel do katakomb, zapálil sviečku za svojich prenasledovateľov a prosil pre nich o milosrdenstvo.
- Toto je evanjelium! Toto je evanjelium! Rastie v živote a v dejinách skrze **pokornú lásku, skrze trpezlivú lásku.**

Drahé a drahí, som Bohu vďačný za to, že som tu s vami; a ďakujem vám zo srdca za to, čo robíte, i za to, čím ste, a za to, čo urobíte inšpirovaní **touto homíliou, ktorá je zároveň semienkom, ktoré zasievam... Uvidíme, či rastliny vyrastú!**

Prajem vám, aby ste naďalej kráčali cestou **evanjeliovej slobody, v tvorivosti viery a v dialógu**, ktorý vyviera z Božieho milosrdenstva. Boh nás stvoril ako bratov a sestry a volá nás k tomu, aby sme boli tvorcami **pokoja a svornosti**. Zo srdca vás žehnám. A, prosím vás, modlite sa za mňa. Ďakujem!

Zdroj: *Denník Postoj*

[Františkov príhovor v katedrále](#)

[Cirkvi, ktorá nedáva priestor dobrodružstvu slobody, hrozí, že sa stane rigidnou](#)

Kľúčové slová

- **Cirkev-zdieľanie-jednota, pokora**, očakávania ľudí, nie hrad
- **Sloboda-zodpovednosť**
- **Kreativita-tvorivosť**
- **Dialóg-kázanie**
- **Homília-myšlienka, obraz a cit**. Má trvať 10-15 minút.
- **Otcovstvo**
- **Jednota-spoločnosť-dialóg**
- **Pokorná a trpezlivá láska-odpustenie**

Najkrajšie myšlienky

1. Cirkev

- **Cirkev musí byť pokorná, ako bol pokorný Ježiš, ktorý sa zriekol všetkého (*teol.: úplné vnútorné vyprázdnenie) a stal sa chudobným, aby nás obohatil (porov. 2 Kor 8,9): prišiel, aby prebýval medzi nami a vyliečil naše zranené človečenstvo.**

2. Sloboda

- **Bez slobody niet pravej ľudskosti, pretože ľudská bytosť bola stvorená slobodná a nato, aby zostala slobodná.**
- **Preto vás povzbudzujem, aby ste ich formovali k slobode od rigidnej religiozity. Vyjsť z tohoto a nechajte ich rásť v slobode!**
- **Život príliš nekontrolujte: nechajte život rásť. Je na nás, aby sme dobre zasiali a starali sa oň ako otcovia. To Boh dáva rásť.**
- **Cirkev, ktorá formuje ľudí v zmysle vnútornej a zodpovednej slobody a ktorá vie byť tvorivá ponoriac sa do dejín a kultúry, je tiež Cirkvou, ktorá vie viesť dialóg so svetom, s tými, ktorí vyznávajú Krista, hoci nie sú „naši ľudia“; s tými, ktorí kráčajú namáhavou cestou duchovného hľadania; a tiež s tými, ktorí neveria.**

3. Kázanie

- **Touto homíliou, ktorá je zároveň semienkom, ktoré zasievam... Uvidíme, či rastliny vyrastú!**

Otvorené otázky

1. Cirkev

- Cirkev nie je pevnosťou, nie je mocenskou štruktúrou či hradom, ktorý je postavený na návrší, hľadiaci zhora na svet s odstupom a vystačí si sám.
- Aká **krásna je pokorná Cirkev**, ktorá sa neoddeľuje od sveta a nepozera na život s odstupom, **ale žije v jeho vnútri**.
- Žiť vnútri-nezabudnime na to: zdieľať, kráčať spolu, prijímať otázky a očakávania ľudí. Toto nám pomáha oslobodiť sa od zameranosti na seba samých.
- A keď sa Cirkev pozerá len na samu seba, skončí ako žena v evanjeliu: zhrbená, hľadajúca na svoj pupok (porov. Lk 13, 10-13). Stredom Cirkvi nie je ona sama! Zanechajme prílišné starosti o samých seba, o naše štruktúry či o to, ako sa spoločnosť na nás pozerá.

2. Sloboda

- Na to, aby sme mali **skutočnú slobodu**, nestačí, aby sme boli slobodní na vonkajšej rovine alebo v spoločenských štruktúrach.
- Cirkvi, ktorá nedáva priestor dobrodružstvu slobody-aj v duchovnom živote, hrozí to, že sa stane rigidnou a zatvorenou.
- Mladých ľudí neláka ponuka viery, ktorá im nenechá vnútornú slobodu, nepriťahuje ich Cirkev, kde musia všetci rovnako myslieť a slepo poslúchať.

3. Tvorivosť

- Nie je azda toto najurgentnejšou úlohou Cirkvi pri dnešných európskych národoch: vymyslieť nové „abecedy“, aby zvestovala vieru?
- V myslí mnohých ľudí je, žiaľ, táto tradícia dnes len v spomienkach na minulosť, ktorá už nehovorí a neposkytuje orientáciu pri životných rozhodnutiach.
- Zoči voči strate zmyslu pre Boha a radosti viery nepomôžu náreky; neosoží nám zabarikádovať sa v pevnosti obranného katolicizmu, súdiť a obviňovať zlý svet.

4. Kázanie

- A myslíte na veriacich, ktorí musia počúvať homílie trvajúce 40 minút, 50 minút, na témy, ktorým nerozumejú, ktoré sa ich nedotýkajú...
- Evanjelium nemôže rásť, pokiaľ nie je zakorenené v kultúre národa, t. j. v jeho symboloch, otázkach, slovách a postojoch.

Bratské rady

- Ponorme sa radšej do skutočného života ľudí, reálneho života ľudí a položme si túto otázku: **aké sú potreby a duchovné očakávania nášho ľudu? Čo očakávame od Cirkvi?**

Moje poznámky

- Tento príhovor je o **katolíckej Cirkvi a problémoch v nej-nielen na Slovensku**.
- Pápež im dobre naložil. Ako otec malým deťom. Dúfam, že mu dobre rozumeli.
- Františka asi najviac trápi **jednota v Cirkvi**-to, že na Slovensku sa v Cirkvi **háďajú**.
- Prekvapilo ma, že duchovným vyčíta ešte aj to, že **nevedia kázať**.
- Myslím, že homília trvala dlhšie ako 15 minút.
- Toto je najdlhší príhovor zo všetkých 9.
- Tento príhovor má až 5 strán, kým iné príhovory majú iba 2 strany.
- Spočítal im Bezáka-odsek „list od biskupa“-strana 3-hore.
- Bezákovi spočítal to, že im nevie odpustiť-ako Korec-posledné odseky. Škoda, že tam nebol.
- Pápež zasial semienko a uvidí, či rastliny vyrastú a či sa obe strany udobria.
- **To Boh dáva rásť, nie on**.
- Pápež predsa nebude riešiť **z pozície moci** ich spor. Mohol by to kedykoľvek urobiť, ale on to nechce urobiť. On chce, aby obidve strany nadviazali **dialóg a smerovali k jednote**. Aby si jedna strana priznala chybu a aby jej druhá strana odpustila.
- Problém Bezáka nie je iba osobný problém jedného človeka.
- Sú za tým **veľké problémy v Cirkvi**, ktoré František vymenoval.
- Obrovská výzva pre všetkých, ktorí tam boli prítomní, aby si jeho slová vzali k srdcu a začali **konať**.
- Nielen vo vzájomných vzťahoch, ale aj vo vzťahu Cirkvi k veriacim, hľadajúcim aj neveriacim.